E levelet közlé a napokban az Ungar czimü lap. Mit adhatnánk mi ahhoz, mit maga a szerencsétlenség beszél el a kétségbeesés' nyelvén? Semmit mást, derék budapestiek, mint azt, hogy emlékezzetek vissza ama nehéz napokra, mikkel bennünket sujtott vala az isteni gondviselés' büntető keze, és akkor tudom meg fog nyilni kebletek a szánakozás' érzetének. Valamint a fővárosbul és a két haza' minden vidékeiből, ugy a külhonbul is netán kezünkhez küldendett adakozásokat mi is a legnagyobb készséggel czélhoz juttatni s azokrul lapjainkban időnkint lelkismeretesen számolni el nem mulasztandjuk.

PETRICHEVICH HORVÁTH LÁZÁR.

„HUNYADY LÁSZLÓ"

DALMŰRŐL S A MAGYAR ZENESTILRŐL. [1])

PETRICHEVICH HORVÁTH LÁZÁR.

III.

Erkel ur' Hunyady Lászlója annyi müvészi szépséggel bir, a zene, mellyet a derék maestro e történeti tárgynak gondolt, olly benső, olly jellemző, olly nemes, mikép lehetlen annak egyes számait nem ugyanazon müvészeti figyelemmel kisérni, mellyet emberben e zeneköltemény mint egész mű ébreszteni tud. És e müvészeti érdek — a helyett hogy (mint nem ritkán történik) vesztene a költemény' menetével, sőt fokonkint növekszik, mig végre a negyedik és utósó szakaszban azon tetőpontjára jut a fönségesnek, hol mindig újabb és újabb csillagokkal áthimzett biborpalástban trónol örökös gránit csarnokának roppant diadalívei alatt amaz olly sokaktól hőn sovárgott, olly kevesektől elérhetett ritka szépség ... a classicitas. De térjünk vissza taglalatunkhoz.

III. Szakasz. Nádori palota' belseje. A 17. számban kérdi Gara Hunyadyt, mi hozza őt olly korán hozzá? László kifejezi vágyát az összekelést siettetni s biztosság' tekintetéből temesi várába vonulni. A ¾ ütetü Es-moll cantabile hiven fejezi ki László' ag-

[1]) Némellyeket, miket e czikk' sarkán idézek, elmondtam már egy több év előtt kiadott zenészetről értekezésemben.

godalmát, miként Garának (Ges-durba átmenő) énekébe a követelt veje iránti gúnyszellem szövődik. E kettős később e szavaknál : ‚El e falak közől' Es-durba és lelkesb tempóba megy át. László tudtára adja tervét (recitativ), mikép ő e királynak utjábai beleegyezését saját legszebb 500 vitézeinek körében reméli kicsikarni, mire Gara őt szinlett jóváhagyással eláltatja s a nászneppéhez küldi. A dallam Garának e szavainál :

‚A csácsogó bolond
Fejét beszélte le,
Menyasszonyágy helyett
Sötét börtön helye !'

megint Es-durba megy vissza és ¾ ütetü sebes tempóban végződik. E szám minden egyes szépségei' és technikai jelessége' daczára — hihetőleg a szöveg' szélessége miatt — untató.

18. sz. (Változás : királyi palota' belseje.) Király maga. Gyöngéd clarinet és oboe ritornell jelenti László király' merengő állapotját. Rövid recitativ után panaszolni kezdi a király szivének jajait. A D-moll cavatina, melly e csinosan költött szókkal :

‚Sovár szivük ti, kik
Bibort ohajtatok,
Lássátok a királyt
És szánakozzatok.'

kezdődik, tele andalgó merengés- meg szerelmi epedéssel. A rá következő (¾ ütetbeni F-dur) allegretto pedig

Tündérkecsü hölgy
Szép Mária,
Jőj ! a királynak
Légy orvosa.

egyike a legkedvesb nemzeti daloknak, s miként a szinpadon is mindig ismételtetni kivántatik, ugy bizonyosan maholnap a legátalánosb népszerüségre kapand.

A 19. számban Gara pártütéssel vádolja Hunyadyt, s a királynak, ki őt a merény felől kikérdezi, e szavakban — mellyekhez a zene mesterileg jellemző — válaszol

Menyekzőjére hí (Hunyady L.)
S füledbe dongva hattyudalod'
A pártütők' iszonyatos raja,
Nyakadra fojtják biborpalástod'
Arany zsinorját.' —

*

Király.

Oh ez förtelem!
Te, a kivel éreztetém
Legtöbb kegyelmemet,
Meddig fogod rengetni még
Királyi székemet?' stb.

E párbeszédet elejétől kezdve végig mindig növekedő indulatfokozással festi valódian fönséges drámai stilben a zenekiséret, mig a király' haragja e szóknál:

‚Többé nincs irgalom — nincs.'

a szenvedély' tetőpontját éri el, onnan Mária' emléke által újra a szelidség' hangulatába visszaesve. Itt Gara, a király' távozta után, ármányainak fényes sikerétől elragadtatva újra azon erőteljes

‚Örömre fel tehát
Örömre most Gara!' stb.

dalra fakad, mellyet már a II. szakaszbani 14. szám alatt ismerni tanultunk, s melly vagy itt vagy ott talán elmaradhatna.

20. sz. (Finale.) Nagy csarnok Lászlónál szabad kilátással, hátul széles karzat, két oldalt hosszu asztalok, mellettük násznép lakomázik.

A kardalnak (D-dur $^2/_4$ ütet), melly a Hunyady' lakodalmát ülő násznép' ajkairól örömhangokban zengedez, egy erőteljes, eredeti, nemzeti melodia szolgál alapul, melly midőn e szók után

‚Nagymessze terjed
Bár e haza,
Olly rózsa nincs rajt'
Mint Mária.'

ismételtetik s újra az előbbi

‚Harsogj örömdalt
Vig nászsereg!'

melodiájába visszatér, különösen megérdemli a műértő' figyelmét a hangszereknek csupa trillákból álló azon kisérete miatt, melly a násznép' örömét olly jellemzőleg fejezi ki. Az allegretto azonban lehetne talán egy kevéssé piu marcato. László behozza szép aráját, s őt vendégeinek bemutatva, tőlük az öröm' hangjaival és éljenekkel fogadtatik, melly zajgó hangok közé e szóknál:

‚Enyém vagy most örökre
Szép rózsaszál,
Karombul nem szakaszt ki,
Csak a halál.‘

szerző újra visszaidézi azon kedves báju szózatait a magasztos szerelemnek, mellyek füleinket már a II. szakaszban előforduló László és Mária közti szerelmes duettben elbájolák. És a kedvesb melodiáknak az egész szövegen vezérfonalként átfonódása Hunyady László’ fényesb érdemeinek egyike. E közben lép föl Gara erős katonakisérettel s az édes epedésvegyületü örömhangok közé kemény hangjával e rettenetes szókat dörögve : ‚pártos! rabom vagy!‘ mindnyájan felugrálnak s e szóval : ‚Nagy ég!‘ — melly ajkaikon elhal — a rém és iszonynak ösztönszerüségét jellemző zene közben a kárpit legördül. A bécsi zenelapi igenigen lelkes birálat ugy vélekedik, hogy e percz’ nagyszerüsége mi fényesen pompás finalét kivánt volna szerzőtül, hogy a hatás még nagyobb legyen; mi e részben nem lehetünk az érdemes birálóval egy véleményben. Nézetünk szerint a rémítő meglepetés’ iszonyát, a zajos örömnek átmenetét a halál’ félelmeibe itt semmi inkább ki nem fejezhetendé, mint azon egyetemes tableaux által kifejezett kövéválás és az ebből okvetlen eredő hangmegszakadás, melly szerző’ drámai ügyességének talán épen egyik legfényesb bizonysága.

Biráló, ugy hiszi, eléggé megmutatta a 3 első szakasz’ részletes taglalása által, mennyire ügyekezett behatni a compositio’ szellemébe, minő függetlenek és saját magáéi e dalműről kimondott nézetei. Értekező tudta, hogy a fönérintett bécsi lapokban egy fölötte műértő birálata jelent meg Hunyady Lászlónak, de mert e mű fölötti saját nézeteinek eredetiségét senki máséinak alárendelni nem akarta, s mert a mű felőli gondolatok és véleményeknek akaratlanul is elkölcsönzésétől tartott, az említett és minden műértőtül magasztalva feldicsért német critikát mindaddig el sem olvasta, mig a birálata alatti műnek három negyedén tul nem lön.

S ezeket előrebocsátva, legyen immár szabad a többször említett bécsi lapban megjelent biráló’ szavaival ismertetni meg Hunyady László’ negyedik szakaszát, mert — bátor az nem kis önmegtagadásunkba kerül — nincs sem helyünk sem időnk mindkettőnk’ nézetét külön kimondani, mire annál kevesebb szükség is lenne ezuttal, mennél inkább lelkünkből vette ki szavait az érdemes német biráló. Olvasó mindenesetre köszönetet szavazand e tettünkért, mi által a zenészet’ egyik hatalmasb tekintélyét a bécsi zenelapot vezetjük eléje, őszinte magasztosságával a bámulatnak, mellyel Erkelünk’ lángesze s kis nemzeti műintézetünk iránt viseltetik.

‚De most következik egy fölvonás, — mond a német lap — melly az első hangjegytől utósóig olly classikai, olly mély érzetből fakadó s olly élénk hangszinezetü, minőt — bátran merem állítani — hasonló helyzetek' muzsikai festésénél még soha nem hallék. Nagyszerü zene nyitja meg a sort, egyedül a hangászkar által előadva. [1]) Börtönben látjuk Hunyadyt, ki fejét kezén nyugtatva alunni látszik. Álma homályos zavarban tünteti eléje éltének legkülönnemübb helyzeteit! Majd a Hunyadyház' dicsőségének emléke-, majd szerelme, annak boldogságával és olly hamar beborult egével, majd ismét az anyai szeretet' gyöngédsége s aztán kétségbeesése lebegnek az ifju' álma előtt. Ez ellentéteket Erkel Ferencz' zenéje olly hűséggel festi, melly bennünket fölemel és újra megsemmisit. Hunyady fölébred álmából. A most következő recitativ s az egyszerü s érzeménydus cavatina igen helyesen lön énekelve. Most megjelenik Mária, ki az őröket megvesztegeté, minden kész a szökésre; de Hunyady tétováz, Gara sarkukban van s leányát átokkal fenyegeti. A helyzet-előidézte hármasdal Mária, Gara és Hunyady közt szép, könnyü folyamu, és több érdekes motivumokat hoz. [2])

‚A végjelenetek Buda' egyik szabad terére vezetnek. Hull a zápor és zug a fergeteg. Harczosak' hosszu menete vonul lassu léptekkel keresztül, halálra hurczolva áldozatukat. A gyászinduló (Es-moll) mind eszméje, mind kivitelében nagyszerü.

‚Menet' távoztával berohan Erzsébet szétszórt hajakkal, — látni akarja gyermekét s megszabadítni; — a felállított őrök elzárják előle a vérpadot, összeroskad, kétségbeesése' dühének teljes martaléka. Az itt beszőtt B-moll tétel (Satz) mindent fölülmul, mit a zenészet borzasztó jelenetek körül eddig fölmutatni bir.

‚A hatást, mellyet ez és e jelenetben előforduló hasonló helyek a hallgatóra tesznek, festeni lehetlen. Olly magasságra csigázzák föl azok phantaziánkat, honnan letekintve elszédülünk. A hangmüvészet itt valami rettenetes hatalmat gyakorol.

‚Végre mégis csillapul kissé a vihar, az anya' kétségbeesése elszántságának ad helyet egy pillanatra', — miként — szerettük volna hozzá tenni — tör egy perczre a nap' sugára kormos föllegek' kérgein át. ‚Térdre hull és imádkozik. Egy imadalt Ges-durban, — szépet,

[1]) Hunyady László' Hattyudala egyike a nemzeti zenészet' diadalemlékeinek, kapható (zongorára) Wagner ur' mükereskedésében.

[2]) Itt — miként birálata' több helyein — hangjegyekkel idézi a feldicsért helyet, mit mi fájdalom! sehol sem tehetünk, annyira alárendelve vagyunk nyomdáink' tetemes hiányainak. Szerk.

mélyen érzettet és szívrehatót, minő csak valaha iratott. Schodelné olly szenvedélylyel énekelte azt, hogy a preghiera' végeztével az egész közönséget a legzajosb tetszésre ragadá. Minden szem könybe lábbadt, s könybe az enyém is, pedig bizony nem vagyok tulérzékeny s még kevesbbé bánt az érzelgés' nyavalyája, csakhogy osztozom — sokadmagammal — azon sajátságban, miszerint semmi nagyszerüt nem nézhetek száraz szemmel. Ha ki ezért magasztornak akarna nevezni, ám tessék, illyformán inkább akarok magasztora lenni egy nagy lángésznek, mint hitvány dicsszónoka hiu tehetségeknek.

‚Dobpergés a szinen szakítja félbe Erzsébet' imáját. Közelg az elhatározó pillanat. Megzendül újra a gyászinduló. Erzsébet át akar törni a korlátokon, de az őrök ismét visszalökik; kétségbeesése most már őrjöngéssé magasul, [1]) megálljt parancsol a bakónak, — a dob újra perdül, Hunyady' szava hallatszik, egy kis reménysugár jelentkezik, de Gara' halálszava megdördül, s Erzsébet megható jajkiáltással összerogyik. — De forduljunk el — mond a német maestro tovább — e borzalomgerjesztő jelenettől, s ragaszszunk inkább néhány csekél észrevételt Erkel' mesteri müvéhez.

‚Mellőzve e zeneműcek külön és magában véve kitünő jelességét, dallamfriseségét, eleven, jellemzetes, ritkán tulterhelt hangszerelését, az még azon külhonira nézve nagy érdekkel is bir, hogy ama zenészileg nemzeti elem, melly eddigelő csak a jellemző, de fölötte korlátolt ‚Magyar nóta' név alatt ismert szózatokban mutatkozott, e műnek teste s vérébe ment át, s ekkép öszhangzatban a dalmű' szövegével, egy minden tekintetben kerekded egészszé alakult, azaz nemzeti zenévé a szónak betüszerinti értelmében. Ad vocem nemzeti zene: legyen szabad itt közbevetőleg fölhoznom, mit évek előtt olvasék s mi épen szemlélődésünk' körébe illik. Gluck 1773-ban egy levelet irt a Mercur de France czímü lap' szerkesztőjének Párisba, mellyben többi közt ezeket mondja:

‚Megvallom, örömest irtam volna ‚Iphigeniát' Párisban, részint előadatása miatt, részint pedig, minthogy egyesülve Rousseauval, kinek tanácsát kikértem volna, egy olly mintát állíthaték vala föl, minő szemeim előtt lebeg; t. i. egy minden nemzetet egyformán érdeklő zenemüvet, hogy a nemzeti zenék' nevetséges megkülönböztetéseit megszüntessem.'

[1]) A kegyetlen bakó' először ... másodszor ... harmadszori vágása erős de száraz hangcsapásokkal jelöltetik az orchestrumban, s Schodelnénk' drámai nagyszerüsége e borzasztó perczeknél fölülmulhatlan. P.H.L.

Mit akart a jó Gluck az időben a nemzeti zenék' nevetséges megkülönböztetésével mondani, meg nem foghatom, s nem tudom magamnak másképp magyarázni, mint hogy ő a stilt érté s hogy e nyilatkozat azon hosszu harcz' szüleménye volt, mellyet neki az olaszokkal kelle küzdnie Párisban, miként mi még most is 70 év multán majdnem naponkint ugyanazon komédiát — az olasz és német iskolának egymásközti harczát — játszatjuk szemeink előtt. A stil valóban szép sajátság, de bár szándokát Gluck keresztülviszi, s egy zenestilt behoznia sikerült volna is, azért a nemzeti zenék' különbözése nem leendett eltörölve. Azon érdek, mellyel ez utóbbi iránt viseltetünk, a dallamnak, valamint az ő rithmusa és önállóságának jellemében alapszik. Mindez létezend mindaddig — mig csak a világ külön nemzetekből fog állani!

‚S tehát egy teljesen nemzeti opera' létezhetését kétségbe vonni lehetlen, mig akadnak zeneszerzők, kiknek hazájok' őshangjai vérükbe mentek át, s kik a mellett eleget tanultak is arra, hogy azokat aztán pompás stilben hallgatóik elé állítni tudják. És ez az eset ‚Hunyady László' dalművel.

‚S most még egy szót zárványul — mond a sokszor említett dalmű' előadásáról nézeteinek el'sorolása után [1]) a jeles német biráló. — Előadás után a magyar zenekar' tagjai igazgatójuk' tiszteletére estzenét rendezének, melly alkalommal az ünnepeltnek egy billikom s egy Egressy Benjámin által ez ünnepélyre készített költemény adatott át.

‚Midőn mindezt illy apróságokig elősorolom, csak kötelességemet teljesítem, mellyet ez érdemdus s működése' korszakában igen kevéssé méltányolt férfiu' irányában öntudatom parancsol. E. F. urnak minden érdeme nem egyedül szép dalművei' szerzésében áll; kinek Pesten alkalma volt a nemzeti szinház' operaügyét keletkezte óta (körülbelül 1837) ekkorig szemmel tartani, az érteni fog engemet, bámuland a sok jeles fölött, mi itt hat év alatt történt, s örömmel egyezendik a férfiu' dicséretébe, kinek működése annyi köszönetet érdemel! Ő egy zeneárva chaoszbul egy zenészeti világot teremtett! Zamatos élet és erő a dal és zenekarban — béke és egység a művésztársak között, — nincs itt roboszerü munka — minden lelkesülés az ügy iránt, s egy valóságos rokonszenv, melly a remekműből fakad ki, ő magára

[1]) Az előadásról és szövegről Thaliánk' rovata alatt jövő alkalommal szólandunk. P. H. L.

átmegyen s eltölti az övéit.... Vajha ne zavarná meg e szilárd művészegyletet — a nemzeti szinházat — semmi, s arathassa azon jutalmat, mellyet az olly nagy mértékben érdemel.'

Ekkép szól Erkelünk' müvéről és működéséről egy jeles zenészeti tehetség; illy magasztosságra birá felhangolni e magyar dalmű a szabadlelkü n é m e t e t. [1]) S pedig e loyalis, lovagias biráló maga compositor, maga is derék dalműszerző[2]), zenekarigazgató, s mi több olly szinháznál, mellynek nyelve és iránya, lényege és elemei, fájdalom! mind a mai napig a magyar nemzetiség ellen irányozvák. Minő dicséret ez Erkelünkre, minő diadal a nemzeti szinházi ügyre nézve!

Ugy van ugy! ha van a magyar zenének jövője, ha zenemüvészetben magyar iskoláról, magyar stilről valaha szó lehet a polgárosodott népek között, ugy annak megalapítását Hunyady László' szerzőjének fogja köszönni nemzetünk. Ő tette az első talpkövet ama szilárd alapzatba, mellyre épülend egykor a magyar zenedicsőség' valhallája.

S most már utána mindnyájan ti, kikben siket és zavart chaoszban zsibonganak a hangok, kikben vajúdik a harmonia, zongoráitokhoz fiatal m a g y a r müvészek, énekeljetek, a költér' szűzei meghallgatandják panaszaitokat, s keserves könyűiteket remegni látván a sima elefántcsontokon, oda sietendenek és összegyüjtik a remegő gyöngyöket. Mert nem tagadja meg a költészet' istennője magasb ihletét ollyantul soha, ki tiszta szeretet és bizalomteljesen járul őhozzá. Énekeljetek csak lelkes elszántsággal, és Julia meg Agatha, Alice, Anna, Mária és mit én tudom neveit ama gyönyörüen ragyogó hangfüzér' minden egyes viráginak, leszállandanak és megcsókolandják rendre fölkent homlokaitokat! De midőn Zingarellire és Mozartra gondoltok, az éjeiket Juliák és Annák mellett álmodókra, avvagy a nagy Bethovenre, kedves Adelaidjával egy virágos pázsiton heverőre, midőn a halhatlan Weber' avvagy a colossalis Mayerbeer' szelleme viraszt fölöttetek: ám ne feledjétek Máriát a nemes hölgyet és Máriát a szende szűzet [3]), ki bár édesen epedez, andalog és szeret mindkettő: de kik mindenek fölött magyarok, mindenek fölött miéink.

Ne mondjátok nekem többé soha, hogy a költészet kiholt a földön, hogy a korunkat elárasztó (fülcsiklándó olasz) zene minden magasb inspiratiót zajos lármája közé fojt, hogy az izlés megromlott és ti annak hódolni irtóztok; ne mondjátok mondom, hogy minden a mi

[1]) A birálat alatt ez áll: E i n D e u t s c h e r.
[2]) Szapáry jeles opera' szerzője.
[3]) Bátori Máriát és Gara Máriát.

magasb, a mi classikai, lenézetik, kigúnyoltatik ez elkorcsult nemzedék által : haszontalan beszédek azok s nem egyébre czélzók, mint tehetlenségtek' leplezésére. Nézzétek Bátori Máriát, Hunyady Lászlót, mi fényesen megczáfolják azok állítástokat! Mert ha rejlik bennetek költői ér, egyszer csak ki kell hogy fakadjon az, nincs joga a tömegnek sem késleltetni a kifejlődést, sem módosítni formáját. Mit árthatnak nektek az avatlanok' pöffeszkedő lesujtásai, avvagy minden költőiségtől megfosztott hallgatók' badar képtelenségei? Ama szentek' szentje, mellyben a mennyei mű készül, sokkal rejtettebb, semhogy a helybeli hírek' avvagy nevetséges birálatok' szennyei odáig hathatnának.

Azonban tudom én azt, mi nehéz állása van kivált honunkban a zenemüvészetnek. Hol nem csak e könnyelmü kor' bünös befolyásától kell annak további kifejlődését védenünk, hanem sőt magát lételét is pártfogolnunk nem csekély töredéke ellen a nemzeti irodalom' kezelőinek. Mert vannak nálunk akárhányan, kik vagy azért, mert szivök nincs, vagy azért, mert a szinházunknál mindig nemesbbé és compactabbá fejlődő zenészet által nem sikerült drámáikat a nemzeti szinpadon mindinkább és inkább fölülmulatni látják, halálos ellenségei az operának, s e caini indulattal keblökben nem csak hogy a föld alá nem bujnak szégyenletökben, sőt emelt fővel és fenhangon dicsekedni, opera elleni pártot támasztani, sőt minden zenedarabot, akár legyen az jó, akár nem, széltében lepisszegtető dandárokat organizálni szeretnek. A nagyobb közönség természetesen csak kineveti betyáros erőlködéseiket, s a filiszteusok' minden pisszegései' daczára csak megmegtapsolgatja a sikerültebb zenészeti perczeket, sőt egyegy jó ária vagy duett' jeles előadatását még kihivással is bátorkodik jutalmazni. És nem csekély föladat illy ellenséges elemek közt fentartani egy kényes ültetvényt, melly mindaddig, mig szélesb gyökereket nem vert a nemzetiség' földjében, pompásan terepélyes élőfává — minden viharral, minden zivatarral daczolhatóvá — nem magasulhat. Azért csak rajta Hunyady László' derék szerzője és utána mindnyájan ti, kiknek ifju kebleitekben rángatódzik a dallamembrio, ki veletek a nemzetiség' buja zöldjébe, és hogy arra mi a nemzeté, a nagyszerüség' bélyegét is ráüthessétek, fordítsátok sovár szemeiteket a mult idők' tükrébe, mert a melly pillanatban átláttátok, hogy csak a nemzet' multjában és — mellyet az visszatükröz — saját jellemében gyökerezett tárgyakból fakadhat ki valódi fönségü nemzeti zenészet : azon perczben — mondám — már magva rejlik a fönséges galynak, egykoron majd óriásterepélylyé magasulandónak!

Tudom én azt igen jól, hogy rosz idejök van most a lelkismeretes embereknek. Müvészetben, mint mindenben csak silány haszonlesés a jelszó. Drámáink, vigjátékaink, irodalmunk' nagyobb része nélkülezvén a valódi tehetséget, érzékcsiklandós jelenetekkel, tánczok, díszítmények, népszerü nóták, bajazzok, comparsok és mindennemü látványokkal sietnek pótolni a lényeges hiányt — miként pótolják szükség' esetében haszontalan korpával a drága lőport, ott is itt is nem levén más kitüzött czél, mint a puffogatás. Igy a drámai zenészetben is a lélek' és szenvedélyek' ama jellemző nyelvének — a dalnak — nem tudom micsoda ostoba pantomimokat és buja tánczokat akarnak adni kiséretül, mellyek a benső érdem' hiányát az érzékekkeli kaczérkodás' palástjával takargassák. Miként kinzották fajtalan dévajkodásaikkal rabszolgáikat ama romai caesarok — mond egy lelkes frank iró — ugy szeretnék megfertőztetni némellyek ama halhatatlan szűzet, őt illy becstelenségekre használandók; de el is szaladott ám előlük, mit sem hagyván hátra kezeik közt, mint ruhája' szegőjét, a föld' szennyeiben hurczolódottat. Ma már földrészeg — mellyet az elszaladt gyöngéd szűz helyett bálványozának — a Bachante, s nem sokára elpusztuland a nélkül, hogy csak figyelne rá valaki : de majd midőn kitisztul a lég, majd mikor új virágszálak nyilandottak az általa legázolt réteken : majd akkor fog megint leszállni a hegyekről a kegyes nympha, kiséretében a szűzek' chorusainak, s mint ama gyönyörü hajdankorban, eléje csődülendnek a népek, örökzöld koszoruikat lábaihoz vetendők, s érkeztének tapsolandók.

Mit mondjunk, kik Erkelünk' szerzeményeiben azon fenséges egyszerüséget, azon nemesb szépséget föllelni hiszszük, mellyet magával vitt vala a mennyei elbujdosott? Szabadjon-e hinnünk, hogy azon kevesek' egyike — kit egykor lopva meglátogat vala az irói mécs' gyönge fényénél a mennyei szűz — Hunyady László' szerzője ? Miért ne ? Hiszen a karpátok' granitfalai közt is rejtőzheték a szende szűz, s ki őt olly rokon karokkal ölelheti, a kedves Thalia kezén ragadhatá s kijelölheté amaz ős Budavár alatti szerény templomot is, mellynek szent küszöbén belül épen azon oltárokon indulának töménezni, mellyek övéik, mellyek az örök müvészetéi.

Egyesüljetek tehát ugyanazon egy zászlója alatt az örök müvészetnek honunk' minden szellemtehetségei! Hiszen a halhatlan muzsák irigységet nem ismernek. S ama szent csarnokban féltékenységnek nincs helye. Hadd lépjen föl Melpomene fejdelmi méltósága' teljes érzetében, intse magához Thaliát a nevetve leczkézőt, s vegye közbe Polyhymniát

a bájolót. És e szent szövetségben fog felvirulni a művészet' bájkora!

S hogy visszatérjünk oda, honnan kiindulánk: megintve legyetek újra meg újra mindnyájan, Ti, kiket a zenészet' muzsája kegyel, nehogy kikerüljétek azon forrást, mellyből meríthetitek leginkább a magasztosság' ihléseit. Tanuljátok mult idők' rajzaiból szeretni a hazát, nemzeti becsületet és fegyverink' dicsőségét. Tárvák előttetek a nemzet' történeteinek évkönyvei, kutassátok fel annak fényesb lapjait, vegyétek át szellemét a multnak s irányozzátok erőteljes mennyei szózataitok által a jövőt. És különösen el ne csüggedjetek, mert föl-ébredt ime bennetek a nemzetiség' angyala, és él mibennünk is ama hatalmas vonzalom, kitárni hangjaitoknak a szivet — melly kesergi multját s eléje dobog a jövőnek.

Ugy van ugy! ott áll hang- és harmoniadusan a magyar Clio' fönséges csarnoka; lopódzatok be Hunnia' nemesbkeblü művészei, illessétek meg fölkent homlokaitokkal annak márványoszlopait, és lessétek el ott ama csodás rezgésü szózatokat, mellyek annak büszke ivei alatt éjjente összetalálkoznak. Mint ama bűvös galy a norman herczeg' kezében, ugy fogja, melly művészi lelkeitekben trónol, a nemzetiség' virító zöldje föltámasztani ama nagyszerü koporsók' elporhadt lakóit — kisértetes szellemeit dicsőbb századoknak, mellyekhez a nemzeti viszemlékek' legszentebb lánczai kötöznek. És geniusztoké lesz a dicsőség, kéjt és gyönyört és életet lehelő bájos alakokká változtatni át ama sirboltok' mogorva csontvázait; mig majd egykor fölriad a megváltás' trombitája, a bűbáj eloszlik, a varázs széttörik, és tisztán és felpompásult alakban álland előttetek — miért olly soká küzdtetek, mellyért lelkeiteknek ollykor sötétebb hatalmak ellen is harczolnia kelle — ama zenészet által is magasbra és mindig magasbra törő nemzeti dicsőség' temploma!

EGY NŐHEZ.

Még nem tudák, hogy mit jelent szeretni
A bércz' virági és a völgyiek,
Nem ismerék ez érzeményt a földön,
Midőn szerettek már az égiek.

De a legelső napnak alkonyával
Átkelve a hold kék hegyek mögül,
S mint istenálom hódító mosolylyal
Hintvén a föld' határait körül, —